

16è
PREMI

POESIA

SA
ALA
GA

NÚVOL
PUNT DE LLIBRE

La prosa tranquil·la de Miquel Martín

25.12.2017

[Isaac Cos. Olot.](#)

Miquel Martín Serra ha deixat madurar la seva escriptura al marge de les urgències més comprometedores. Per això, sota el títol de *Proses reposades* (Col·lecció Josep Pla – Diputació de Girona, setembre 2017) s'inclou una col·lecció de textos que no tenen data de caducitat i que cal llegir sense presses. El llibre convoca 59 articles breus però incisius, les temàtiques dels quals ofereixen una diversitat rica en matisos.

Imatge de la coberta de *Proses reposades* | Diputació de Girona

A cada text s'hi reconeixen les empremtes de l'autor, gràcies a una escriptura madura i personal. Miquel Martín s'imposa un cert distanciament per mirar al seu voltant amb intencions discretes i encalmades que es converteixen, sens dubte, en apropaments lírics sobre el seu entorn quotidià i també sobre la seva "educació sentimental", utilitzant el terme encunyat per Vázquez Montalbán. Per això és escaient la publicació conjunta d'aquests textos en format de llibre, entre altres coses, perquè van més enllà de l'actualitat periodística on podrien encabir-se. A l'hora de llegir les *Proses reposades* és aconsellable suspendre, per un moment, les obligacions prescindibles i disposar-se per a un parèntesi literari de la mà d'una sintaxi ordenada i d'un lèxic precís. Si el lector ho desitja, pot imitar la conducta de l'autor i començar a llegir aquest llibre amb una copa de vi a les mans. El maridatge dels mots no necessita gaires patrocinis per demostrar-se afortunat. En paraules de Miquel Martín: "puc estar-me de moltes coses [...] a canvi de llegir llibres i tastar vins. Les dues activitats, a més, combinen de meravella, es realcen l'una a l'altra. Ambdues demanen, temps, paciència, sensibilitat".

Els articles de *Proses reposades* es distribueixen sota diferents seccions, com ara «passejades», «rutines», «menges», «parles», «evocacions» o «lectures». Cadascun d'aquests arguments dona peu, a Miquel Martín, per una conducta introspectiva que sovint és temptada per la lírica. Pot ser que sigui a propòsit d'un passeig per les cales de Sa Tuna, potser, a través d'un guisat casolà compartit en família, o a partir d'un recorregut pels barris vells de Girona, tots aquests episodis es revesteixen d'una vigència poètica que l'autor sap destriar. D'alguna manera, Miquel Martín es converteix en col·leccionista de nostàlgies o de records que acaben assumint una simbologia personal dins la seva pròpia biografia. El mèrit més valuós de *Proses reposades* consisteix en demostrar, a través de la primera persona, com la vida pot ser continguda en la literatura i com això suposa un plaer sublim per a la persona que ho experimenta. L'autor s'apropa a la realitat amb una predisposició literària i aquest fet es concreta en una poètica d'escenes quotidianes i subtils. En definitiva, la seva escriptura crea les condicions perquè el lector pugui compartir aquesta manera de relacionar-se amb el món, a través de les paraules i de les frases.

L'univers de Miquel Martín queda fixat, principalment, entre les seccions de «passejades », «rutines», «menges» i «parles», les quals formen unes coordenades fàcils de situar. En el primer apartat, sobretot, l'autor es reivindica com a hereu d'una crònica sentimental del paisatge i assumeix el precedent de Víctor Català, Jacint Verdaguer, Josep Pla, Joaquim Ruyra o Josep Maria Espinàs. Aquests textos s'afanyen a conservar els horitzons mentals del paisatge gironí, especialment pel que fa a la costa brava entre Tamariu i l'Estartit. De la mà de l'autor, s'aconsegueix el retorn a un indret que ha perdut la seva memòria, escrita amb cales, perquè els habitants l'han cedida als interessos del turisme. Les *Proses reposades* tornen a posar nom a aquesta geografia prestada i en salven els indrets més personals, enllà de les massificacions turístiques. Per exemple, es defugen els topònims mitificats de Begur o de Tamariu per parlar-nos de Fornells que, segons l'autor: "és un microcosmos. Té una temperatura pròpia, que el seu nom consolida, mentre es replega entre penyals imponents. Conserva el tarannà d'una gent que mira la mar amb comprensió ontològica". En definitiva, tot el paisatge en minúscula que apareix al llibre, acaba constituint un microcosmos, ja que, queda embolcallat per una narrativa de proximitats on els topònims es personalitzen. Això passa amb pobles com Regencós o com Llofriu, amb muntanyes com Santa Margarida, Puigcalent, Aigua Xelida o ses Falugues i, fins i tot, amb masos de la zona de Pals, com el mas Queramany, el mas Bladó, el mas d'Esclanyà o la barraca des Fum.

Així, es va formant la secció de «passejades» amb la seva dosi inevitable de filosofia. Caminar i pensar són dues activitats emmirallades, tal i com ja anticipa la semblança entre *discórrer* i *discurs*. Miquel Martín ho sap bé, doncs, ell va llicenciar-se en filosofia per la Universitat de Girona i, justament, aquest fragment de biografia és el que evoca l'article "Caminar Girona". Aquí, l'autor

reviu la seva època d'estudiant sota els matisos de la nostàlgia. La ciutat s'evidencia com un text que ell ha llegit moltes vegades i que pot recitar de memòria, tot plegat, a través de la poètica baudelairiana del "flaneur", és a dir, d'aquell que camina sense rumb per la ciutat. El tòpic, té la seva derivació més evident a la *Rayuela* de Cortázar on Horacio deambula pels carrers de París i el seu discórrer esdevé discurs, precisament. Quan Miquel Marín escriu "Caminar Girona", aquestes reminiscències hi són ben presents i poden rastrejar-se en un itinerari provocat per i per al discurs: "Vaig resseguir-la mitja tarda, riu amunt i riu avall, fins a trobar llibreries o bars o cinemes o un nou recer per llegir [...] vaig passejar Girona a l'horabaixa, quan la llum agonitza, just abans que s'encenguin els fanals". Més endavant, es pot percebre com, en aquesta ciutat, la literatura i la filosofia es troben sota els mateixos paviments urans: "Hi deïstingeixo aquella finestra sota la llum de la qual vaig llegir Plató i Aristòtil, Epicur i els estoics, Sant Agustí i Occam, Hume i Kant, Nietzsche... i molta, molta poesia" i finalment s'acomia: "El vespre s'escola, parsimoniós com la ciutat que l'alberga. He de marxar abans no sencenguin els fanals, vull gaudir d'aquesta darrera llum: un tribut a la ciutat, a les lectures i passejades, a les passions i turbulències d'antany".

El capítol de menges convoca una sèrie de receptes tradicionals i casolanes que l'autor escull amb el procediment de la sinestèsia. Miquel Martín fa servir la memòria del gust per indagar en uns records familiars al voltant dels fogons on s'aplegaven tiets, avis i pares, en el sentit més ampli del parentiu. En aquests termes queda recuperat el prodigi esvanit dels masos, a l'hora d'atreure un gran nombre de persones mitjançant la promesa d'un bon àpat. Aquesta riquesa i abundància d'aliments i de relacions contrasta, per la seva absència, amb la solitud i l'aïllament de la vida moderna que, per molt que ens hi esforcem, no pot compensar el simulacre dels restaurants com a forma d'autocompassió. Miquel Martín evoca els diumenges de la seva infantesa des d'un to nostàlgic i des de la precisió lèxica, dues característiques que acompanyen sempre l'escriptura de *Proses Reposades*. Segurament, el valor més consistent d'aquesta poètica es troba en la selecció de les paraules, salvant els usos d'una parla antiga i profunda, ancorada en les tradicions rurals. Així, podem llegir a "Cada cosa al seu temps": "Amb les primeres alenades del vent d'aram, la tardor imposa una serenitat contemplativa. Les mateixes fruites, d'una finor mel·líflua, ho mostren: figues, caquis, codonys... o aquelles que només s'insinuen sota una aparença més esquerra: magranes («àfec de robins»), nous, raïm... són, totes elles, fruites carnerianes, d'un classicisme granític, lenitives i contingudes, fins i tot en les aromes i la molsa". Més endavant, a "es niu", hi trobem una apologia de les trobades familiars preparades des de la cuina: "es niu de la meva àvia és mític. [...] Encara avui em trobo gent gran que recorda haver-ne menjat, sobretot quan ella el cuinava per a una nombrosa colla a la font de Sa Bruixa. Cal dir que l'indret, aleshores una barraca alçada davant per davant de la mateixa font, de nom esotèric, afavoria les trobades, els àpats i les rondalles. [...] nosaltres, fa anys, vam decidir reviure es niu perdut de la meva àvia [...] vam recuperar-ne la recepta, fidels a cada ingredient, a cada pas, a cada minúcia (ai, el safrà!)". En algun moment, Miquel Martín aprofundeix en la cultura remeiera i en la saviesa popular, sempre mantenint el to confidencial de l'experiència pròpia: "conten que la meva besàvia materna, filla de can Bladó del Puigcalent, es passava el dia al bosc, al camp, a l'hort [...] d'alguna manera, ella m'ha ensenyat que, de bosc, no se'n torna mai amb les mans buides. Les mans, i el cos sencer, retenen el cruix del fullatge, la viscositat de la resina, la humitat de les falgueres o la fortor de la ruda. El bosc, clafit de petites exquisideses, ens fa ofrena".

A la secció de «parles», l'autor aprofundeix en els problemes del vocabulari. Les qüestions que més li preocupen són els usos de la llengua, els seus registres, els seus dialectes, la seva evolució i, també, els efectes dels mitjans de comunicació sobre la nostra manera de parlar. Tot plegat, ha conduït a un empobriment irreversible del llenguatge que va perdent, a marxes forçades, la seva riquesa de matisos en la parla quotidiana i en els entorns populars. En aquest sentit, l'escriptura de Miquel Martín té una hipersensibilitat pel vocabulari marginal i la seva expressió recull una gran quantitat

d'aquesta polifonia transparentada. Per exemple a "digue'm com parles" s'hi poden llegir sinònims residuals d'alguns mots comuns: "recordo casos curiosíssims i fascinants que no es trobaven als diccionaris normatius: de la pega dolça [...] els de Palafrugell e deien «estret» (com a Sant Feliu de Guíxols, segons explica Gaziel), i al poble veí de Begur, en canvi, s'anomenava «estrep», crec que igual que a Girona i a Cdaqués. A molts llocs «pessigar» era sinònim de cremar («com pessiga aquest caldo!»); i a la mainada [...] se la podia portar «a collbotet» o «a collcriques»". L'article acaba amb un epifonema líric a propòsit de la paraula *albercoc*. "Heus aquí només un exemple de l'exuberància lèxica de la nostra llengua, la paraula estàndard «albercoc» gaudeix (o gaudia) de totes aquestes variants dialectals: abricoc, aubercoc, albercoc, abircoc, abrecoc, abrecoc, abricot, albaricoc [...] Avui gairebé tothom compra i menja només albercocs. Però ja no s'assaboreixen com abans, perquè ja no són tan flairosos ni tan dolços. Avui tots tenen el mateix gust i fan la mateixa flaire: artificial, impersonal, de viver. I és que les paraules són un mirall de la realitat".

En definitiva, les *Proses Reposades* ofereixen al lector una experiència de lectura molt recomanable. Gràcies al format breu dels articles, és possible aprofundir, en poca estona, dins una gran diversitat de temàtiques i formar-se una idea de conjunt enriquidora. Potser el més difícil d'aconseguir, en un text tan interdisciplinari com aquest, és la unitat. No, per descomptat, la unitat temàtica, sinó la unitat formal, és a dir, un mateix enfocament, una mateixa poètica o una mateixa manera de narrar. En gairebé tot el llibre es mantenen els procediments estilístics i la veu de l'autor ens arriba amb un to personal i suggeridor. Ara bé, al final, aquesta harmonia es trenca quan Miquel Martín objectiva el seu pensament i reflexiona sobre qüestions estrictament literàries, polítiques o d'actualitat. Aleshores, el discurs es torna impersonal i desapareix la singularitat a què l'autor ens tenia acostumat. Això s'esdevé, sobretot, als dos últims capítols del llibre, *evocacions* i *lectures*, on es manté el format breu però els arguments escollits mereixerien una altra extensió i una altra profunditat. Les observacions de l'autor continuen aportant punts de vista interessants però la forma que pren el text no sosté la pressió exercida pel tema.